

Herkomst karper in Nederland

Jaap Quak, Sportvisserij Nederland

Waar komen die karpers nu vandaan? Jaap Quak, auteur van de Karpernota van Sportvisserij Nederland, neemt je mee terug in de tijd om het antwoord op deze vraag te vinden.

Gedurende de laatste ijstijd vormde de Kaspische Zee met de aanvoerende rivieren en stroomgebieden voor de karper een toevluchtsoord. Van hieruit heeft de soort haar leefgebied uitgebreid. Deze verspreiding kan alleen worden begrepen als we kijken naar de processen die zich afspeelden aan het einde van de laatste IJstijd en de biologische eigenschappen van de soort. De wilde karper en zijn levensstrategie kunnen worden getypeerd als rheofiel en phytofiel: stroomminnend en plantenminnend. Eigenschappen die evolueerden als aanpassing aan de sterk veranderlijke omstandigheden in het gebied rond de Kaspische zee.

Plantenrijke en voedselrijke vloedvlaktes waren favoriet habitat. Voor de karper ontstonden migratiemogelijkheden richting Zwarte Zee respectievelijk het Donaugebied, door het 'overlopen' van de Kaspische Zee als gevolg van smeltwater. Na de kolonisatie van de Donau, kan niet worden uitgesloten dat de wilde karper op natuurlijke

Karper. (Foto: Danny Bok)

wijze, dan wel geholpen door de lokale bevolking, ook het nabijgelegen Rijnstroomgebied en daarmee de Nederlandse rivieren heeft bereikt. De oorspronkelijke Rijn kende net als de Donau een uitgebreid systeem van tijdelijk overstromde vloedvlaktes waar de karpers mogelijk gebruik van maakten als paai- en opgroeigebieden. Zekerheid over de periode waarin de stap van Donau naar Rijn plaatsvond, is er niet. De periode van de 10de - 11de eeuw lijkt het meest waarschijnlijk. Zo is er tussen 800 - 1300 ook sprake van een klimaatoptimum (in Nederland

Karper. (Foto: blikonderwater.nl)

vond er toen o.a. wijnbouw plaats). Dit geschikte klimaat heeft de karper mogelijk een extra zet in de rug gegeven wat betreft uitbreiding van het leefgebied. In 1158 beschrijft de Duitse non Hildegard von Bingen (nabij de Lorelei) de Rijnkarper in haar boek *Physica* - de eerste schriftelijke bron. Parallel aan deze mogelijk natuurlijke verspreiding, heeft de mens een actieve rol gespeeld in de verspreiding van de karper.

De start van deze domesticatie is te vinden bij de Romeinen. In het bijzonder de adel en de geestelijkheid hebben de domesticatie verder gestalte gegeven vanuit de behoefte de karper voor eigen consumptie te kweken, ook in Nederland. De documentatie over het historisch voorkomen van de soort in Nederland over de afgelopen 800 jaar is tamelijk uitgebreid. Deze documentatie wordt ondersteund door bijvoorbeeld schilderijen uit voorgaande eeuwen, waarop de karper frequent is afgebeeld. Het valt niet uit te sluiten dat er in Nederland nog relictpopulaties voorkomen van de wilde karper, vooral in brakke binnenwateren. Zowel de temperatuur als de aanwezigheid van snoek, zijn mogelijk beperkend en regulerend geweest voor het voorkomen van karper in tijd en ruimte.

De verspreiding van de karper in Nederland (West-Europa) is daarom niet te vergelijken met de recente introducties van de soort, vaak gevolgd door invasieve verspreiding, zoals in de VS en Australië. Onder condities van een landklimaat kan er, zonder predator, wel sprake zijn van explosieve aanwas.

Niet uit te sluiten is dat de abundantie van de soort is afgenomen tijdens tamelijk langdurige koude perioden, waarbij er over een langere reeks van jaren geen of zeer geringe aanwas was (bijvoorbeeld de periode van de zogenoemde kleine ijstijd van 1430 -1850, vooral 2de helft 17de eeuw, maar ook rond 1850). Het kweken en uitzetten van karper voor beroeps- en sportvisserij heeft eind 19de eeuw zijn intrede gedaan. In deze periode nam als gevolg van opkomende waterverontreinigen, inpolderingen en ingrepen in de waterhuishouding, het natuurlijke visareaal af. Het kweken en uitzetten van vis (zalm, karper, snoek, aal) moest hiervoor gaan compenseren. De herkomst van de karper in Nederland zal waarschijnlijk wel nooit meer met 100% zekerheid zijn vast te stellen. De natuur en de mens hebben daarbij vanaf de Middeleeuwen waarschijnlijk ieder hun rol gehad.

Het hele verhaal lees je hier:

http://www.sportvisserijnederland.nl/files/karper-in-nederland-dl-1_8427.pdf

Karpervissers beleven veel plezier aan de aanwezigheid van de karper in Nederland. (Foto: Pieter Beelen)